

УДК 82'373

DOI 10.31494/2412-933X-2018-1-7-26-35

Definition Of Terminology Systems In Modern Linguistic Science

Поняття терміносистеми у сучасній лінгвістичній науці

Olena Kryzhko,

Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor

<https://orcid.org/0000-0002-5581-5915>
elenakryzhko8@gmail.com

*Berdiansk State Pedagogical
University*

✉ 4 Schmidta, St.,

*Berdiansk, Zaporizhzhia region,
71100*

Олена Крижко,

кандидат філологічних наук,
доцент

*Бердянський державний
педагогічний університет*

✉ вул. Шмідта, 4

*м. Бердянськ, Запорізька обл.,
71100*

Original manuscript received October 11, 2018

Revised manuscript accepted November 28, 2018

ABSTRACT

The article deals with the problem of interaction of terms and vocabulary of the general literary language, the features of the terms as the basic units of the terminology system are analyzed, ways of its replenishment are explored.

In particular, attention is drawn to the vocabulary of the language as an open dynamic system, which is enriched by the emergence of terms. The terms, in contrast to commonly used words within the terminology field, are usually unambiguous and associated with a definite scientific concept: the term reflects the results of scientific research and their theoretical comprehension.

The terms are evidence of the interpenetration of terminological and non-terminological vocabulary, reflecting the processes of terminology and determinism. The process of terminology passes in two ways.

The first way is to provide a commonly used word for precise definition – definitions. The second method (borrowing words from the literary language) involves creating a term for using the similarity of one subject or phenomenon to another. In this case, the basis of terminology is the metaphor, in particular, the transfer of the name occurs, and the term acts as a metaphor in relation to the word literary language.

Another phenomenon that is observed in the language is the rethinking of the terms. There is a process of determinism, when the term loses rigorous conceptuality, systematic, uniqueness, there is a simplification of the concept contained in it, the term adapts to understanding in everyday language.

Interesting in the article is the idea of the delimitation of the terminology field and the terminology system. Terminological field is artificially delineated and specially preserved from outside intrusions industry term existence. In the terminology field, unlike the terminology system, the term does not have a strictly defined place, but only forms part of it.

An important point in constructing a terminology system is to clarify the types of relations between concepts and their systematization, which is associated with problems of functional systemology. This gave reason to replace the concept of “kind” with the notion of “meron”, “funkson” and “taxon”.

Keywords: *term, nomenclature, terminology system, terminology, meron, taxon, funkson.*

Вступ. Словниковий склад мови як відкрита система, на відміну від усіх інших мовних систем, знаходиться в стані постійних змін. Як відомо, більшість нових лексичних одиниць у будь-якій мові становлять терміни, оскільки людство постійно зіштовхується з проблемою позначення того чи іншого поняття, явища чи феномена. Тому проблеми, пов'язані із вивченням термінології, завжди були в центрі уваги вчених. Зокрема, до цього часу не розв'язане питання взаємодії термінів і лексики загальнолітературної мови, остаточно не розроблені вимоги, що висуваються до термінів, не завжди можна чітко визначити критерії, за якими відбувається розмежування термінологічних систем, тощо.

Мета нашого дослідження – проаналізувати особливості термінів як основних одиниць терміносистеми, вказати на відношення у межах терміносистеми.

У процесі аналізу розв'язуються такі завдання: 1) розглянути проблему взаємодії термінів і лексики загальнолітературної мови; 2) проаналізувати особливості термінів як основних одиниць терміносистеми; 3) дослідити шляхи поповнення терміносистеми.

Методи та методика дослідження. Термін (лат. *terminus* 'кордон, межа') – це спеціальне слово чи словосполучення, прийняте у визначеній професійній сфері й уживане в особливих умовах (Лингвистический энциклопедический словарь, 2002: 508). Термін є членом визначеної термінологічної системи, що відноситься до тієї чи іншої галузі науки, техніки, виробництва, концептуальний зміст терміна визначається його місцем у системі. Кожен термін має свою дефініцію (точне наукове визначення) разом з іншими термінами тієї ж галузі знання. Терміни, на відміну від загальноповживаних слів, усередині свого термінологічного поля, як правило, однозначні. Те саме слово може бути терміном різних галузей знання, тобто вступати в омонімічні відношення. Терміни протиставлені загальній лексиці тим, що вони зв'язані з визначеною науковою концепцією: у терміні відбиваються результати наукових досліджень та їхнє теоретичне осмислення.

Терміном може бути будь-яке слово, що має чітку дефініцію, яка визначає іменоване поняття і жорстко обмежуючу понятійну сферу, забезпечуючи ізоляцію від повсякденних змістів омонімічного слова загальної лексики. Терміном може стати й штучно створене слово.

Дефініція терміна дає загальне уявлення про іменований об'єкт (який може бути як конкретним, так і абстрактним розумовим конструктом), одночасно усуваючи можливу неоднозначність, властиву однойменному слову загальної мови. У нових галузях знання для підбору вдалого однослівного терміна замість нього може вживатися коротка дефініція.

Бурхливий ріст науки і техніки, особливо за останні сто років,

викликає гостру необхідність у найменуваннях нових явищ і понять, зокрема за допомогою термінів.

Терміни входять до загальної лексичної системи мови. Вони є свідченням взаємопроникнення термінологічної і нетермінологічної лексики, віддзеркалюючи процеси термінологізації і детермінологізації.

Під термінологізацією розуміється процес переходу загальноновживаного слова літературної мови в терміни. Цей процес проходить двома шляхами.

Перший шлях полягає у тому, що у загальноновживаному слові ніби відтинають його лексичне значення і надають йому строге, точне визначення – дефініцію.

Часто наукове поняття зовсім не містить у собі ті ознаки, що становлять значення загальноновживаного слова. Тому в науково-популярній літературі особливо пояснюються саме такі терміни, що є омонімами до загальноновживаних слів.

Другий спосіб (запозичення слів із літературної мови) полягає в тому, що при створенні терміна використовується подібність одного предмета чи явища до іншого. У цьому випадку в основі термінологізації лежить метафора, зокрема відбувається перенос найменування, і термін виступає як метафора по відношенню до слова літературної мови.

В окремих випадках терміни запозичуються з просторіччя, навіть жаргону. Проте термінологізація загальноновживаних слів – це не єдиний шлях створення термінологічних систем.

Одним із найважливіших способів утворення термінів є запозичення з іноземних мов, оскільки цей шлях забезпечує однозначність і визначеність цих слів, а також відповідає сучасній тенденції щодо міжнародної стандартизації термінології.

Питому вагу в науковій термінології мають слова, побудовані на базі греко-латинських елементів. Крім того, для всіх сучасних термінологічних систем характерним є прагнення до створення розчленованих, семантично прозорих і мотивованих найменувань.

Науково-технічна термінологія не тільки запозичує слова загальнонаціональної лексики, але і впливає на неї і збагачує її.

Нині існує багато типів текстів, крім спеціальних, котрі широко використовують термінологію. Вироблено складні і досить тонкі прийоми введення термінів у різні газетно-публіцистичні жанри. У текстах, розрахованих на широкого читача, маловідомі терміни так чи інакше пояснюються.

Різноманітно використовується науково-технічна термінологія в науковій фантастиці. У рамках цього популярного жанру літератури не тільки засвоюється величезна кількість термінів, особливо з галузі фізики, астрономії, ракетної техніки, але і створюються цілі серії нових “фантастичних” термінів, сконструйованих, як правило, за зразком існуючих. В інших же жанрах художньої літератури терміни виконують стилістичну функцію.

Інше явище, що спостерігається у мові, – це переосмислення

термінів. Відбувається так званий процес детермінологізації, коли термін втрачає строгу концептуальність, системність, однозначність, відбувається спрощення поняття, що містилося в ньому, термін пристосується до розуміння у повсякденній мові. Такі слова з термінологічним значенням вимагають не дефініції, а тлумачення, подібно до інших слів загальнозживаної лексики.

Термінологія визначається як сукупність термінів визначеної галузі науки або виробництва, а також вчення про утворення, склад і функціонування термінів (Українська мова. Енциклопедія, 2000: 631).

Предмет загальної теорії термінології становить: вивчення формування і вживання спеціальних слів, за допомогою яких акумулюються і передаються накопичені людством знання; удосконалення існуючих термінологічних систем; пошуки оптимальних шляхів створення нових термінів та їхніх систем; пошуки універсальних рис, властивих термінологіям різних галузей знання.

Мова є структурним елементом наукового знання. Чим наука має більший ступінь науковості, тим більша вага мови в її структурі. Мова “входить” до науки, насамперед за допомогою термінології. Як вважав О.О. Реформатський, у термінах відбивається соціально організована дійсність, тому терміни мають обов’язково соціальний характер (Реформатский, 1961; Реформатский, 1968). Як інструмент, за допомогою якого формуються наукові теорії, закони, принципи, положення, терміни та термінології як їхні системи є важливою складовою частиною науки і техніки.

Від термінології у власному змісті варто відрізнити номенклатуру. Номенклатура (лат. *nomenclatura* 'список, перелік') – категорія більш нова у порівнянні з термінологією. Як особливий лексичний клас вона виникла лише у 18 столітті, спочатку тільки для природничих наук. Проте номенклатура не може існувати там, де ще немає чітко сформованої термінології: термінологія – це інструмент, що фіксує номенклатуру.

Кожна номенклатура має певну автономність. Ті самі слова за приналежністю до різних полів можуть входити до різних номенклатур. Уживаючись носіями мови, вони не використовуються у загальному контексті, залишаючись міжгалузевими омонімами.

Російський філософ Г. Шпет (Шпет, 2003) вважав, що ізольоване слово позбавлене змісту. Воно не є словом повідомлення, хоча вже є засобом спілкування. Це лексис – інструмент, за допомогою якого передача змісту може відбуватися в найрізноманітніших напрямках. Як номінативна можливість слово входить до лексику. Слово повідомлення називається логос.

Номен, за визначенням Г. Шпета, є емпірична, почуттєво сприймана річ, знак, зв’язаний з річчю, що називається не в акті думки, а в акті сприйняття і представлення. Отже, номен – це лексична одиниця, за допомогою якої ми іменуємо видимий предмет і

сприймаємо предмет без реалізації його точного місця в системі класифікацій і без співвідношення з іншими предметами.

Номені відносяться до категорії лексику, у силу цього в них ослаблений зв'язок з поняттями. На відміну від них терміни, які відбивають пізнавальний процес і займають визначене місце в системі, відносяться до категорії логосу.

Термінологія кожної науки кінцева, тому що словесно відбиває систему її понять. Номенклатура, слабо пов'язана з поняттями, більш номінативна й може зовсім не відбивати сутності іменованих речей, спираючись на чисто зовнішню подібність. Для терміна важливим є термінологічне поле або термінологічний контекст. Номені вільно вживаються поза контекстом, оскільки властивості іменованих речей не змінюються від уживання їхніх назв у науковій чи побутовій сфері спілкування. Номені поза номенклатурними системами легко переходять у побутові слова, зберігаючи свою речовинність чи предметність.

Можуть бути номенклатури науки, техніки, виробництва, торгівлі. Чим наука абстрактніша, тим менше місця в ній відводиться номенклатурам. Спеціальні номенклатури розроблені в біології для позначення численних видів рослин і тварин, у хімії для мільйонів хімічних сполук, у географії для позначення місць на земній кулі. Технічні номенклатури – речовинні і предметні. Вони розробляються для позначення численних деталей машин і приладів. Зі сфери конструювання проект переходить у виробництво, де існують свої терміни і номені (назви верстатів, на яких виготовляються деталі, процесів, технологічних умов).

Один час у нашій країні в торгівлі використовувалися прямі назви речей, що вироблялися на продаж: туфлі жіночі, літні; куртки чоловічі, утеплені; лопати садові, фарбовані. На Заході протягом багатьох літ для речей, що надходять у продаж, використовуються товарні знаки – особливі власні імена, що індивідуалізують право володіння фізичною чи юридичною особою деякою партією товару. Товарні знаки вимагають від їхнього власника відповідальності за конкретний товар. Вони не дають прямої назви товару, а викликають позитивні асоціації і гарантують високу якість товару. Престижні товарні знаки відомих фірм гарантують товару високий попит на нього (порівн. Adidas, Lee, Rifle).

Системність номенів відносна і позапонятійна. Наприклад, деякі сортові назви бузку, виведені вітчизняними селекціонерами: "Галина Уланова", "Ізабелла", "Наречена", "Тімірязєв", "Мрія". Тут номені одного поля запозичені з різних джерел. Близькість їхніх денотатів штучно зводить їх до одної номенклатури. У той же час "Ізабелла" – це також сорт винограду і виготовленого з нього вина, а "Мрія" – сорт цукерок. Відносячись до різних полів, вони не змішуються у вживанні.

Можливий тематичний підбір номенів: у назвах планет астрономічна номенклатура спирається на римську міфологію (за винятком назв Уран і Плутон, узятих у греків): Марс, Меркурій, Венера. Назви супутників планет спираються на грецьку міфологію: супутники

Марса Фобос і Деймос. Зокрема, імена вищого міфологічного рангу привласнюються планетам, а не їх супутникам.

Взагалі характеризуючи термінологічну систему як сукупність слів та словосполучень, що вживаються для вираження спеціальних понять та для найменування типових об'єктів певної наукової галузі, можна стверджувати, що їй притаманні такі ж самі властивості, як і лексичній системі (Куликова, Салмина, 2002: 47). Для термінологічної системи характерні такі шляхи поповнення: 1) морфологічний спосіб, тобто афіксальний за існуючими словотвірними моделями; 2) семантичний, що реалізується за допомогою розвитку спеціальних значень у словах природної мови; 3) різні типи запозичень (словотвірне та семантичне калькування).

Зокрема, для термінологічного словотворення найпоширенішим способом є лексико-синтаксичний. Як правило, це створення похідних термінів-словосполучень на основі підрядного зв'язку, зокрема узгодження або керування. Для термінологічної деривації характерна й конверсія – перехід з однієї частини мови в іншу.

Наука може існувати тільки при наявності мови. Термінологічний словник і його основа – термінологічна система є формою представлення знання певної науки. Будь-який термінологічний словник і Т-система сприяють розвитку наукового напряму.

Результати та дискусії. Поняття не стає надбанням наукової думки, доки воно не виражене словесно за допомогою терміна та його дефініції. Термін – це словесне позначення поняття, що входить до системи понять визначеної галузі професійних знань і потребує для установлення свого значення побудови дефініції.

Термінологічні одиниці зв'язані таким чином: як члени системи понять – визначення наукового поняття (концепту), і як члени конкретної мовної системи (слово) – назва, ім'я поняття, його словесне позначення.

Поняття – обов'язково член визначеної термінології, що дає йому системну характеристику, оскільки значення терміна визначено його місцем у системі понять конкретної дисципліни.

Дефініція є другою формою словесного вираження поняття. Визначення – це логічна операція, у процесі якої розкривається зміст поняття, у той час як дефініція – це словесне вираження тих специфічних особливостей (істотних ознак), що відрізняють певне поняття від суміжних з ним і репрезентують його. Це лише аналітичне вираження поняття. Дефініції становлять невід'ємну частину будь-якої наукової теорії і значною мірою зумовлюють її зміст. Дефініції понять у будь-якій науці тимчасові і в залежності від розвитку останньої можуть трансформуватися.

Зв'язок терміна з дефініцією неоднозначний, адже існують терміни-омоніми. Хоча в науці вважається неприпустимим наявність омонімів в одному термінологічному полі.

Крім того, те саме поняття може бути визначено за допомогою

різних дефініцій. Проблема утворення і застосування дефініцій ускладнюється тим, що можуть бути дефініції понять, слів і речей.

М. Попов пропонує для розв'язання цього питання застосовувати сосюривське поняття семантеми, яке розглядається як найпростіший елемент знання, окреме значення слова, термін, що займає визначене місце в системній класифікації понять. Це, на його думку, допоможе й при наявності терміна-омоніма використати дефініції як семантеми. У свою чергу такий семантемний аналіз дозволить установлювати багатозначність деяких термінів (Попов, www.kudrinbi.ru/public/402/index.htm).

Цікавою є також думка про розмежування термінологічного поля та термінологічної системи. Термінологічне поле – це штучно окреслена і спеціально збережена від сторонніх проникнень галузь існування терміна, усередині якої він знаходиться з усіма ознаками, що його характеризують та відрізняють від звичайних слів. Термінологічне поле – це склад, список, своєрідна номенклатура термінів, що утворюють термінологічну систему. У термінологічному полі на відміну від термінологічної системи термін не має строго визначеного місця, а тільки входить до його складу.

Термінологічна система визначається за допомогою загально визнаної дефініції системи – це сукупність елементів, що знаходяться у відношеннях і зв'язках один з одним і утворюють визначену цілісність, єдність (Лингвистический энциклопедический словарь, 2002: 452).

Термінологічна система віддзеркалює систему понять певної науки. У свою чергу ці поняття характеризуються визначеною кількістю ознак, що пов'язано з формулюванням відповідних дефініцій, семантем. Одночасно між поняттями спостерігаються і різні відношення залежно від позиції спостерігача, що так само є факторами формування і розмежування понять, а звідси і семантем. Тому часто окреме наукове поняття розкривається декількома дефініціями. Поняття і відношення між ними утворюють систему понять, понятійну систему конкретної науки.

Виявлення понять і набір термінів, що утворюють термінологію, тісно пов'язаний з уточненням номенклатури, номенів матеріальних об'єктів. Номенклатура – це сукупність слів, що іменують конкретні об'єкти, якими займається відповідна наука, а елементи номенклатури, “номени” – це лексичні одиниці, за допомогою яких іменується видимий і сприйманий предмет, без реалізації його точного місця в системі класифікацій і без співвідношення з іншими предметами.

Номени даються не тільки і не стільки окремим конкретним предметам. Їх основне призначення бути назвою узагальненого предмета як типового представника іменованого класу. Номени безпосередньо “прив'язані” до терміна, групуючись навколо визначених понять.

Номенклатура не входить до терміносистеми, тому що номени займають проміжне положення між термінами як іменами понять і власними іменами. З першими їх зближує наукова спрямованість, із

другими – предметна закріпленість. Проблема розмежування термінів і номенів для матеріальних об'єктів фактично вирішена С. Бреховських (Бреховских, 1986) шляхом створення функційної системології матеріальних об'єктів, до якої включені об'єкти з їхніми властивостями та функційні процеси. У функційну системологію не включена тільки категорія величин. Тому можна вважати, що номенами є імена об'єктів, що можуть бути включені до функційної системології.

Процес організованого добору термінів може бути значно полегшений при використанні термінологічних словників відповідних наук і стандартів термінів, у першу чергу – термінології Європейського технічного законодавства.

Важливим моментом при побудові терміносистеми є уточнення видів відношень між поняттями і їхньою систематизацією, тому існує потреба у функційній системології – це функційна метасистема об'єктів матеріального виробництва, що включає безліч функційних цілей, процесів і об'єктів виробництва, документів функційної інформації, розглянута як єдине ціле. Основними поняттями цієї системології є мерони, функсони і таксони.

Мерони – це система матеріальних об'єктів, що відносяться до визначених морфологічних архісистем (речовинні об'єкти і поля), які характеризуються спільністю морфологічних категорій. Меронами є вихідні і перетворені об'єкти (вироблені вироби – операнди), об'єкти-фактори зовнішнього середовища й об'єкти-функціонали (оператори).

Функсони – це ієрархічна система функційних цілей матеріального виробництва, що характеризуються спільністю елементного складу. Системами-компонентами складу функсонів є критерії впливу (на ознаки і на об'єкти), функційні ознаки (при впливі на ознаки), норми сумісності з факторами зовнішнього середовища і мерони (об'єкти виробництва й об'єкти-фактори зовнішнього середовища).

Таксони – це ієрархічні функційні системи матеріальних об'єктів-функціоналів, стосовних до визначених функційних архетипів (речовинні об'єкти і поля), які характеризуються спільністю функсонів. При необхідності враховують і мерони об'єктів-функціоналів – тоді утворюються підтаксони.

Одночасно всі ієрархічні системи, залежно від характеру використовуваної інформації, поділяють у загальному випадку на класифікаційні рівні: типи, класи, види, які строго визначені і не залежать від характеру обраного ценозу.

Функційна системологія є строго формалізованою класифікаційною системою, готовою до практичного додатка і запису, що дає можливість використання функційної формули для будь-яких виробів.

Поняття “мерон” зародилося в біології, а “мерон-таксон” – у філософії, але розробка системи “мерон-функсон-таксон” відбулася тільки у функційній системології.

Висновки. Отже, поняття термінологічного поля та

термінологічної системи цілком відмінні, зокрема у термінологічному полі на відміну від термінологічної системи термін не має строго визначеного місця, а тільки входить до його складу. Важливим моментом при побудові терміносистеми є уточнення видів відношень між поняттями і їхньою систематизацією, що пов'язано з проблемами функційної системології. Такий підхід дає можливість поняття “вид” замінити на поняття “мерон”, “функсон” і “таксон”, що використовуються у функційній системології.

У подальших наших наукових розвідках буде проаналізовано особливості когнітивної основи термінів-зоонімів в семасіологічному та онемасіологічному аспектах.

Література

- 1.Бреховских С. М. Основы системологии материальных объектов / Бреховских С. М. – Москва : Наука, 1986. – 194 с.
- 2.Куликова И. С. Введение в металингвистику (системный, лексикографический и коммуникативно-прагматический аспекты лингвистической терминологии) / И. С. Куликова, Д. В. Салмина. – СПб. : “САГА”, 2002. – 352 с.
- 3.Лингвистический энциклопедический словарь / за ред. В.Н. Ярцевой. Москва : Научное изд-во “Большая Российская энциклопедия”, 2002. – 708 с.
- 4.Попов М. Х. Некоторые вопросы терминологической системы технетики / Попов М. Х. – [www.kudrinbi.ru /public/402/index.htm](http://www.kudrinbi.ru/public/402/index.htm).
- 5.Реформатский А. А. Что такое термин и терминология / Реформатский А. А. // Вопросы терминологии. – Москва : Изд-во АН СССР, 1961. – С. 46–54.
- 6.Реформатский А. А. Термин как член лексической системы / Реформатский А. А. // Проблемы структурной лингвистики, 1967. – Москва : Наука, 1968. – С. 103–126.
- 7.Українська мова. Енциклопедія. – Київ: Українська енциклопедія, 2000. – 752 с.
- 8.Шпет Г. Г. Внутренняя форма слова: Этюды и вариации на темы Гумбольдта / Шпет Г. Г. – Москва: УРСС (ОО Рохос), 2003. – 127 с.

References

- 1.Brekhovskikh, S. (1986). *Osnovy sistemologii materialnykh ob'ektov* [Basics of Material Objects Systemology]. Moskva: Nauka [in Russian].
- 2.Kulikova, I., Salmina, D. (2002). *Vvedeniye v metalingvistiku (sistemnyi, leksikograficheskii i kommunikativno-pragmaticheskii aspekty lingvisticheskoi terminologii)* [Introduction to Metalinguistics (System, Lexicographical, and Communicative-Pragmatic Aspects of Linguistic Terminology)]. Sankt-Peterburh: “SAGA” [in Russian].
- 3.*Lingvisticheskii entsiklopedicheskii slovar* [Linguistic Encyclopedic Dictionary]. (2002). V. Yartseva (Ed.). Moskva: Nauchnoye izdatelstvo “Bolshaiia Rossiiskaia entsiklopediia” [in Russian].
- 4.Popov, M. (2004). *Nekotoryie voprosy terminolohicheskoi sistemy tekhnietiki* [Some Questions of the Terminological System of Technology]. Available at: [www.kudrinbi.ru /public/402/index.htm](http://www.kudrinbi.ru/public/402/index.htm) [in Russian].
- 5.Reformatskii, A. (1961). *Chto takoye termin i terminolohiia* [What is the Term and Terminology]. *Voprosy terminolohii* [Terminology Issues]. Moskva: Izdatelstvo AN SSSR, 46–54 [in Russian].
- 6.Reformatskii, A. (1968). *Termin kak chlen leksicheskoi sistemy* [Term as a

Member of the Lexical System]. *Problemy strukturnoi lingvistiki*, 1967 [Structural Linguistics Problems, 1967]. Moskva: Nauka, 103–126 [in Russian].

7. *Ukrainska mova. Entsyklopediia* [Ukrainian Language. Encyclopedia]. (2000). V. Rusanivskyi, O. Taranenko, M. Ziabliuk. Kyiv: Ukrainska entsyklopediia [in Ukrainian].

8. Shpet, H. (2003). *Vnutrenniaia forma slova: Etiudy i variatsyi na temu Humboldta* [The Inner Form of the Word: Etudes and Variations on the Humboldt's Themes]. Moskva: URSS (OO Rokhos) [in Russian].

АНОТАЦІЯ

У статті розглядається проблема взаємодії термінів та лексики загальнолітературної мови, аналізуються особливості термінів як основних одиниць терміносистеми, досліджуються шляхи її поповнення.

Зокрема, звертається увага на словниковий склад мови як відкритої динамічної системи, що збагачується за рахунок виникнення термінів. Терміни, на відміну від загальноживаних слів, усередині свого термінологічного поля, як правило, однозначні й зв'язані з визначеною науковою концепцією: у терміні відбуваються результати наукових досліджень та їхнє теоретичне осмислення.

Терміни є свідченням взаємопроникнення термінологічної і нетермінологічної лексики, віддзеркалюючи процеси термінологізації і детермінологізації. Процес термінологізації проходить двома шляхами.

Перший шлях полягає у тому, що загальноживаному слову надають строге, точне визначення – дефініцію. Другий спосіб (запозичення слів із літературної мови) передбачає при створенні терміна використання подібності одного предмета чи явища до іншого. У цьому випадку в основі термінологізації лежить метафора, зокрема відбувається перенос найменування, і термін виступає як метафора по відношенню до слова літературної мови.

Інше явище, що спостерігається у мові, – це переосмислення термінів. Відбувається так званий процес детермінологізації, коли термін втрачає строгу концептуальність, системність, однозначність, відбувається спрощення поняття, що містилося в ньому, термін пристосовується до розуміння у повсякденній мові.

Цікавою у статті є думка про розмежування термінологічного поля та термінологічної системи. Термінологічне поле – це штучно окреслена і спеціально збережена від сторонніх проникнень галузь існування терміна. У термінологічному полі на відміну від термінологічної системи термін не має строго визначеного місця, а тільки входить до його складу.

Важливим моментом при побудові терміносистеми є уточнення видів відношень між поняттями і їхньою систематизацією, що пов'язано з проблемами функційної системології. Це дало підстави замінити поняття “вид” на поняття “мерон”, “функсон” і “таксон”.

Ключові слова: термін, номенклатура, терміносистема, термінологія, мерон, таксон, функсон.